

Sygn. akt I C 209/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 czerwca 2014 roku

Sąd Okręgowy w Lublinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Maria Stelska

Protokolant: Dorota Twardowska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 5 czerwca 2014 roku w Lublinie

sprawy z powództwa M. C. (1), M. C. (2) i M. K. (1)

przeciwko Towarzystwu (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.

o zapłatę

I. zasądza od pozwanego Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. tytułem zadośćuczynienia na rzecz powódki M. C. (1) kwotę 80.000 zł (osiemdziesiąt tysięcy) z odsetkami ustawowymi od dnia od dnia 20 grudnia 2012r. do dnia zapłaty, na rzecz powódki M. K. (1) kwotę 30 000 (trzydzieści tysięcy) złotych z odsetkami ustawowymi od dnia od dnia 4 stycznia 2013r. do dnia zapłaty oraz na rzecz powoda M. C. (2) kwotę 50.000 (pięćdziesiąt tysięcy) złotych, z odsetkami ustawowymi od dnia od dnia 8 stycznia 2013r. do dnia zapłaty;

II. w pozostałej części powództwo oddala;

III. zasądza od pozwanego Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz powódki M. C. (1) kwotę 3 532,46 (trzy tysiące pięćset trzydzieści dwa 46/100) złotych oraz na rzecz powoda M. C. (2) kwotę 855,66 (osiemset pięćdziesiąt pięć 66/100) złotych tytułem częściowego zwrotu kosztów procesu;

IV. nie obciążą powódki M. K. (1) obowiązkiem zwrotu kosztów procesu na rzecz pozwanego Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W.;

V. nakazuje ściągnąć od pozwanego Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Lublinie kwotę 6 400 (sześć tysięcy czterysta) złotych tytułem kosztów sądowych, których powodowie nie mieli obowiązku uiszczać;

VI. w pozostałej części koszty sądowe, których powodowie nie mieli obowiązku uiszczać, przejmuje na rachunek Skarbu Państwa;

I C 209/13

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 25 lutego 2013 roku powodowie M. C. (1), M. C. (2) i M. K. (2) wnieśli o zasądzenie od Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. łącznie kwoty 300.000,00zł, w tym kwoty:

- 100.000,00zł na rzecz M. C. (1) tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w związku ze śmiercią męża R. C. wraz

z ustawowymi odsetkami od dnia 20 grudnia 2012 roku do dnia zapłaty;

- 100.000,00zł na rzecz M. C. (2) tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w związku ze śmiercią matki H. C. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 8 stycznia 2013 roku do dnia zapłaty;
- 100.000,00zł na rzecz M. K. (1) tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w związku ze śmiercią matki H. C. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 4 stycznia 2013 roku do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu pozwu wskazano, iż w wyniku wypadku drogowego z dnia 14 września 2002 roku śmierć ponieśli R. C. – mąż powódki M. C. (1) oraz H. C. – matka powodów M. C. (2) i M. K. (1). Sprawcą wypadku był G. K.. Podniesiono, iż zaistniały wypadek wywołał olbrzymi wstrząs w życiu powodów. Powodowie pozbawieni zostali codziennej obecności męża i matki, czuli się bezradni i samotni, spadła ich aktywność życiowa, powodowie stali się apatyczni i zrezygnowani, co wpływało destrukcyjnie na ich codzienne funkcjonowanie (pozew wraz z uzasadnieniem k. 2-8).

W odpowiedzi na pozew pozwane Towarzystwo (...)

i (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. nie uznała powództwa i wniosła o jego oddalenie w całości. W uzasadnieniu pozwany wskazał, iż w wyniku przeprowadzonego postępowania likwidacyjnego w związku ze zgłoszeniem przez powodów roszczeń odszkodowawczych, pozwany przyznał powódce M. C. (1) kwotę 40.000,00zł tytułem zadośćuczynienia za obrażenia ciała odniesione w wyniku wypadku oraz 10.000,00zł tytułem odszkodowania za pogorszenie sytuacji życiowej po śmierci męża oraz odszkodowanie z tytułu zwrotu kosztów pogrzebu w kwocie 6.000,00zł. Następnie powódka na mocy ugody zawartej z pozwanym otrzymała rentę odszkodowawczą. Decyzją z dnia 4 grudnia 2012 roku oraz z dnia 20 grudnia 2012 roku pozwany odmówił uznania roszczenia powódki z tytułu zadośćuczynienia na podstawie art. 448kc w zw. z art. 24§1kc.. Powód M. C. (2) decyzją z dnia 20 grudnia 2001 roku otrzymał kwotę 20.000,00zł tytułem odszkodowania za pogorszenie sytuacji życiowej po śmierci matki H. C., decyzją z dnia 8 stycznia 2013 roku pozwany odmówił roszczenia z tytułu zadośćuczynienia na podstawie art. 448kc w zw. z art. 24§1kc. Decyzją z dnia 4 stycznia 2013 roku pozwany odmówił M. K. (1) roszczenia z tytułu zadośćuczynienia na podstawie art. 448kc w zw. z art. 24§1kc. Pozwany zakwestionował możliwość dochodzenia przywołanych roszczeń związanych ze śmiercią osoby bliskiej wskutek zdarzeń zaistniałych przed dniem wejścia w życie ostatniej nowelizacji kodeksu cywilnego obejmującej art. 446 k.c.(czyli przed dniem 3.08.2008 r.). Strona pozwana oparła swoje stanowisko na wcześniej wyrażanych poglądach judykatury, odrzucając odmienną wykładnię obowiązujących przepisów w zakresie ochrony dóbr osobistych, prezentowaną konsekwentnie w najnowszych judykatach Sądu Najwyższego (odpowiedź na pozew k. 62-68).

W toku dalszego postępowania strony podtrzymywały swoje stanowiska w sprawie (protokół rozprawy k. 79, k. 140).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

R. C., urodzony w dniu (...), był mężem powódki M. C. (1). W dniu 18 września 2002 roku, w wieku 22 lat zginął w wypadku samochodowym. H. C., urodzona w dniu (...), była matką ww. R. C. oraz powodów M. C. (2) i M. K. (1). W dniu 14 września 2001 roku, w wieku 41 lat zginęła w wypadku samochodowym (bezsporne, odpis skrócony aktu zgonu k. 19 i k. 20, odpis skrócony aktu urodzenia k. 21 i k. 22).

W dniu 14 września 2002 roku w P., gm. K., woj. (...), G. K. nieumyślnie naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu lądowym, w ten sposób, że kierując samochodem ciężarowym marki M. o nr rej. (...) na łuku drogi stracił panowanie nad pojazdem, zjechał na lewy pas ruchu

i doprowadził do czołowego zderzenia z prawidłowo jadącym z przeciwnego kierunku samochodem marki P. o nr rej. (...), którym kierował R. C.. W wyniku zderzenia się tych pojazdów śmierć na miejscu poniosła H. C., zaś R. C. zmarł w szpitalu cztery dni później (wyrok k. 27).

Powódka M. C. (1) obecnie ma 35 lat, z zawodu jest krawcową, od śmierci męża do chwili obecnej zamieszkuje w K., w domu będącym własnością jej teścia, pomaga mu w pracach w gospodarstwie rolnym, poszukuje stałej pracy. Powódka nie ma dzieci. Przed śmiercią męża R. C. małżonkowie starali się o dziecko, jednakże powódka poroniła. Powódka pozostawała w związku małżeńskim z R. C. niespełna rok czasu. Stosunki pomiędzy małżonkami układały się bardzo dobrze, po śmierci męża powódka nie ułożyła sobie życia z innym mężczyzną. M. C. (1) również uczestniczyła w wypadku, w którym zginął jej mąż doznając obrażeń ciała, które skutkowały jej hospitalizacją. W dniu pogrzebu R. C. powódka przebywała w szpitalu, o śmierci męża dowiedziała się już po uroczystościach pogrzebowych. M. C. (1) po śmierci męża korzystała z pomocy psychiatry, przyjmowała leki. W chwili obecnej nie ma planów na przyszłość, żyje „ z dnia na dzień”, nie chodzi na żadne spotkania towarzyskie, ani uroczystości rodzinne, rzadko widuje się ze swoją rodziną, unika wszelkich kontaktów. Ma jedną bliską koleżankę w osobie swojej sąsiadki. Do chwili obecnej nie pogodziła się ze śmiercią męża R. C., nadal doznaje silnych przeżyć emocjonalnych z tym związanych (zeznania powódki M. C. (1) k. 79v w zw. z k.140v, zeznania świadka I. O. k. 80v, zeznania świadka E. T. k. 80v-81).

Powódka M. K. (2) obecnie ma 37 lat, jest rolnikiem, ma męża i dwoje dzieci. W chwili śmierci matki H. C. powódka miała 24 lata, była już mężatką i miała dwoje dzieci, mieszkała w odległości około 7 km od matki, miała z nią bardzo dobry kontakt, bardzo często się spotykała z matką, matka pomagała jej w opiece nad synami. Relacje powódki z matką były bardzo zażyłe, z ojcem powódka nigdy nie miała dobrych relacji. Po śmierci matki jej stosunki z ojcem nie uległy poprawie, kontakty z ojcem utrzymuje sporadycznie (odpis skrócony aktu małżeństwa k. 90, zeznania powódki M. K. (2) k. 80 w zw. z k.141, zeznania świadka E. T. k. 80v-81).

Powód M. C. (2) obecnie ma 27 lat, z zawodu jest mechanikiem samochodowym, jest kawalerem, w chwili śmierci matki H. C. miał 16 lat, zamieszkiwał z rodzicami. Po około dwóch miesięcy od śmierci matki powód zaczął nadużywać alkoholu. W 2008 roku powód ukończył technikum samochodowe, w 2013 roku podjął zatrudnienie jako mechanik samochodowy. Z matką powód miał bardzo dobry kontakt, jego stosunki z ojcem nigdy nie układały się poprawnie i obecnie również nie układają się dobrze (zeznania powoda M. C. (2) k. 79v-80 w zw. z k. 141, zeznania świadka E. T. k. 80v-81).

Po śmierci męża R. C., u powódki M. C. (1) rozpoznano zespół depresyjny. Pojawiło się obniżenie nastroju i napędu, nadal utrzymuje się u niej dość pesymistyczna ocena swojej sytuacji i perspektyw na przyszłość. Wystąpił zanik zdolności odczuwania radości (anhedonia), rozpamiętywanie swojej trudnej sytuacji, ograniczenie kontaktów międzyludzkich i zainteresowania nimi, wolno płynący łęk. Okres utrzymywania się tych objawów trwał od półtora roku do dwóch lat, zatem zostało spełnione kryterium długotrwałości. W późniejszym okresie stan psychiczny powódki stabilizował się, jednak nadal występuje u niej dystymiczne obniżenie nastroju (co można porównać do niepełnej depresji), utratę zainteresowania kontaktami międzyludzkimi, introwertyczne zamknięcie się w sobie i niską samoocenę. Nasilenie objawów depresyjnych jest mniejsze niż w początkowym okresie, tuż po śmierci męża. Aktualnie nie ma już wskazań do farmakoterapii. Zaburzenia powódki mają czynnościowe podłoże i są potencjalnie całkowicie odwracalne. Powstały u M. C. (1) długotrwały uszczerbek na zdrowiu biegły psychiatra ustalił na poziomie 10% (opinia biegłego psychologa i psychiatry k. 103-107).

Po śmierci matki H. C., u powódki M. K. (2) pojawiła się przewlekła reakcja depresyjna jako reakcja żałoby. Po uzyskaniu informacji o śmierci matki u powódki pojawiło się odrętwienie, oszołomienie, niedowierzanie. Reakcje te były szczególnie nasilone i widoczne. Było to pierwsze stadium żałoby – stadium szoku. Po okresie zaprzeczenia i silnego protestu ze

strony powódki, nastąpiła dezorganizacja jej zachowania przejawiająca się w trudnościach z codzienną aktywnością, a także w zaburzeniach snu, łaknienia, wzmożoną płacziwością, rozdrażnieniem, trudnościami w kontroli emocji.

W wyniku śmierci matki w życiu powódki pojawiło się dużo negatywnych uczuć, takich jak żal, smutek, przygnębienie, rozpacz, poczucie straty. Przez kilka miesięcy od śmierci matki powódka miała trudności z realizowaniem się w życiu rodzinnym, towarzyskim. Na pewien czas zrezygnowała z kontaktów ze znajomymi, nie odczuwała radości. Oprócz typowych dla reakcji żałoby objawów pojawiły się u niej również elementy zaburzeń konwersyjnych. Były to drżenia i drętwienia kończyn, uczucie duszenia, zaburzenia rytmu serca. Oznaką zdrowienia u powódki było ponowne zainteresowanie się kontaktami z innymi ludźmi

i aktywnym życiem, podejmowanie nowych ról i zadań. Nastąpiło to po około trzech latach od śmierci matki. Obecnie powódka już nie koncentruje się na przeżywaniu żałoby, mimo, że wspomnienia o matce wywołuje wciąż smutek i tęsknotę. Powódka z powodzeniem realizuje się jako żona

i matka, radzi sobie z wykonywaniem codziennych prac, opiekuje się dziećmi, prowadzi dom i odczuwa z tego powodu satysfakcję i zadowolenie. Uczestniczy czynnie w życiu rodzinnym, potrafi przeżywać radosne wydarzenia, wiele rzeczy potrafi ją cieszyć. Nie występuje u niej patologicznie obniżony nastrój, przygnębienie, pesymistyczne myślenie czy zaburzenia rytmów biologicznych obserwowane bezpośrednio po śmierci matki. Można uznać, że powódka M. K. (2) przeszła cały proces żałoby, co jest warunkiem poradzenia sobie

z urazem, jakim jest śmierć bliskiej osoby. W chwili obecnej stan psychiczny powódki jest wyrównany i nie wymaga ona pomocy psychoterapeutycznej (opinia biegłego psychologa klinicznego k. 96- 101).

Bezpośrednio po śmierci matki H. C., u powoda M. C. (2) pojawiła się przewlekła reakcja adaptacyjna jako reakcja żałoby po utraconym bardzo bliskim członku rodziny. Naturalną konsekwencją tego jest występowanie negatywnych uczuć, jak żal, smutek, przygnębienie, poczucie straty. Powoduje to

w oczywisty sposób obniżenie jakości życia, ograniczenie go do przeżywania żałoby. Bezpośrednio po śmierci matki powód miewał kłopoty ze snem

i apetytem. Odizolował się od otoczenia, bardzo długo nie spotykał się

z rówieśnikami, unikał kontaktu i rozmów z innymi członkami rodziny. Nie zaniedbał swoich codziennych obowiązków, ale miał kłopoty z ich należyтым wypełnianiem, przestało mu zależeć na wynikach w nauce. Nie odczuwał radości, zaniedbał swoje hobby, przestał spędzać wolny czas w sposób aktywny i wśród ludzi, co wcześniej sprawiało mu przyjemność. Okres taki trwał u powoda około dwóch lat, potem powód stopniowo zaczął powracać do normalnego rytmu, ukończył szkołę, znalazł pracę, która go satysfakcjonuje, planuje założenie rodziny. Dodatkową niepożądaną konsekwencją nieradzenia sobie ze stresem po śmierci matki było nadużywanie przez powoda alkoholu, próbował on „zagłuszyć” ból po stracie pijąc alkohol, który powodował rozluźnienie, uspokojenie. W stanie upicia powodowi udawało się przynajmniej chwilowo nie myśleć i nie pamiętać o tragedii jaka go dotknęła. Powód zaczął pić w sposób niekontrolowany, coraz większe ilości alkoholu. Dzięki jednak dość szybkiej interwencji rodziny i postanowieniu samego powoda, nie doszło u niego do rozwoju uzależnienia. Okres żałoby powód ma już za sobą. W chwili obecnej nie występuje u niego patologicznie obniżony nastrój, przygnębienie, pesymistyczne myślenie czy zaburzenia rytmów biologicznych obserwowane bezpośrednio po śmierci matki. Jego stan psychiczny jest wyrównany, nie wymaga pomocy specjalistycznej – psychiatry oraz psychologa. Do chwili obecnej natomiast powód odczuwa naturalne w przypadku utraty kogoś bliskiego – brak tej osoby, tęsknotę za nią. Prognozy i rokowania na przyszłość są jednakże pozytywne ze względu na młody wiek powoda, dużą ilość perspektyw życiowych i możliwości na przyszłość (praca, rodzina), które mogą z upływem czasu częściowo zrekompensować stratę bliskiej osoby (opinia biegłego psychologa klinicznego k. 110-115).

Opisany stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o przywołane dowody, zgromadzone w aktach sprawy. Dowody te obejmowały dokumenty prywatne

i urzędowe (w kopiach, odpisach), których prawdziwości, autentyczności

i zgodności z oryginałem żadna ze stron procesu, reprezentowanych przez profesjonalnych pełnomocników nie kwestionowała.

W sprawie przeprowadzono dowód z opinii stałych biegłych sądowych – E. M. (psychologa klinicznego) oraz M. M. (psychiatry). W ramach kontroli merytorycznej i formalnej sporządzonych opinii, Sąd nie dopatrył się żadnych nieprawidłowości nakazujących odebranie im przymiotu pełnowartościowego źródła dowodowego. Biegli wskazali wszelkie przesłanki przyjętego rozumowania, przedstawili także jego tok oraz dokładnie opisali zastosowane narzędzia badawcze, zgodne z aktualnymi zasadami wiedzy obowiązującymi w dziedzinie objętej ich specjalizacją i omówili ich wyniki cząstkowe. Wnioski płynące z opinii są klarowne i wynikają z przyjętych podstaw. Sąd nie dopatrył się w nich błędów logicznych, niezgodności z życiowym doświadczeniem bądź też niespójności z pozostałym materiałem dowodowym, końcowo dzieląc wnioski specjalistów. W tych warunkach przedmiotowe opinie posłużyły za pełnowartościową podstawę dokonanych ustaleń faktycznych, pozwalając także na weryfikację wiarygodności dowodów osobowych.

Sąd obdarzył wiarą zeznania powodów oraz świadków I. O.

i E. T. w przywołanym powyżej zakresie. Ich zeznania w opisanej

w ustaleniach faktycznych części znajdują logiczne oparcie w pozostałych dowodach, zatem zostały uznane za wiarygodne.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Powództwo zasługuje na częściowe uwzględnienie.

Na wstępie wskazać należy, iż stosownie do treści art. 822 k.c. w zw. z art. 34 ust. 1, art. 35 i art. 36 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych: z ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych przysługuje odszkodowanie, jeżeli posiadacz lub kierujący pojazdem mechanicznym są obowiązani do odszkodowania za wyrządzoną

w związku z ruchem tego pojazdu szkodę, której następstwem jest śmierć, uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia bądź też utrata, zniszczenie lub uszkodzenie mienia. Ubezpieczeniem OC posiadaczy pojazdów mechanicznych jest objęta odpowiedzialność cywilna każdej osoby, która kierując pojazdem mechanicznym

w okresie trwania odpowiedzialności ubezpieczeniowej, wyrządziła szkodę

w związku z ruchem tego pojazdu. Odszkodowanie ustala się i wypłaca

w granicach odpowiedzialności cywilnej posiadacza lub kierującego pojazdem mechanicznym, najwyżej jednak do ustalonej w umowie ubezpieczenia sumy gwarancyjnej.

Przepisy w/w ustawy, w zakresie przez nią uregulowanym, mają charakter szczególny w stosunku do przepisów Kodeksu cywilnego (por. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 lutego 2008 roku w sprawie III CZP 115/07, OSNC 2008/9/96). Niemniej jednak dla porządku wypada wskazać, iż zgodnie

z art. 435 § 1 kc w zw. z art. 436 § 1 kc, samoistny posiadacz mechanicznego środka komunikacji poruszanego za pomocą sił przyrody ponosi odpowiedzialność za szkodę na osobie lub mieniu wyrządzoną komukolwiek przez ruch tego środka komunikacji, nie wyłączając pasażera pojazdu, który prowadzi, chyba że szkoda nastąpiła wskutek siły wyższej albo wyłącznie z winy poszkodowanego lub osoby trzeciej, za którą nie ponosi odpowiedzialności.

W sprawie bezsporny był fakt, że do przedmiotowego wypadku doszło z winy kierowcy samochodu ciężarowego marki M. – G. K., za którego zastępczą odpowiedzialność cywilną ponosi pozwany.

Z uwagi na datę zaistnienia zdarzenia wywołującego szkodę (14 września 2002r.), a zatem zaistniałego przed dniem 3.08.2008 r., zastosowanie mają przepisy kodeksu cywilnego na gruncie stanu prawnego obowiązującego przed nowelizacją art. 446 kc, dokonaną art. 1 ustawy z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 116, poz. 731), skutkiem której został wprowadzony do porządku prawnego art. 446 § 4 kc przewidujący zadośćuczynienie za śmierć osoby bliskiej. We wcześniejszym orzecznictwie Sądu Najwyższego i sądów powszechnych wysuwana była teza, jak czyni to obecnie strona pozwana, iż w odniesieniu

do zdarzeń powstałych przed dniem 3.08.2008r., brak jest przepisu umożliwiającego bezpośrednie domaganie się zadośćuczynienia za śmierć osoby bliskiej.

Jednakże taka wykładnia przepisów obowiązującego ówczesnie statutu przyjmuje błędnie istnienie luki prawnej, która de facto ma charakter pozorny

i którą likwiduje konsekwentne, najnowsze orzecznictwo sądów powszechnych. Najbliższemu członkowi rodziny zmarłego przysługuje, bowiem, na podstawie art. 448 k.c. w związku z art. 24 § 1 k.c. zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę, gdy śmierć nastąpiła na skutek deliktu, który miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008 r. i zasady tej nie wyłączała art. 34 przywołanej ustawy ubezpieczeniowej (tak wprost uchwały Sądu Najwyższego: z dnia 20 grudnia 2012 r. III CZP 93/12 BSN 2013/1, z dnia 7.11.2012 r. III CZP 67/12, z dnia 13 lipca 2011 r. III CZP 32/11, z dnia 22 października 2010 roku III CZP 76/10, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 2010 roku w sprawie IV CSK 307/09, wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 14 grudnia 2007 roku w sprawie I ACa 1137/07).

Sąd Okręgowy podziela powyższe wnioski.

W stanie faktycznym rozpoznawanej sprawy powódka M. C. (1)

w następstwie śmierci osoby bliskiej – męża - doznała krzywdy, a nawet rozstroju zdrowia spowodowanego długotrwałymi uszczerbkami na jej zdrowiu na poziomie 10%, zaś powódka M. K. (1) i powódka M. C. (2) w następstwie śmierci swojej matki nie doznali wprawdzie wstrząsu psychicznego prowadzącego do rozstroju ich zdrowia (żałoba nie jest jednostką chorobową), lecz wyłącznie krzywdy w postaci znacznych cierpień psychicznych (por. wnioski biegłego psychologa).

Z przepisu art. 24 § 1 kc wynika, iż nie każde naruszenie dobra osobistego umożliwia wystąpienie z roszczeniami ochronnymi. Jest to możliwe dopiero wtedy, gdy działanie naruszające będzie bezprawne, tj. sprzeczne z prawem lub godzące w zasady współżycia społecznego. Ciężar wykazania, że nastąpiło naruszenie dobra osobistego, zgodnie z art. 6 k.c., spoczywa na powodzie. Pozwany zaś, w celu uwolnienia się od odpowiedzialności, może wówczas wykazać, iż jego działanie naruszające dobro osobiste powoda nie ma charakteru bezprawnego.

O bezprawności decyduje wyłącznie kryterium obiektywne. Zagrożenie naruszenia lub naruszenie dobra osobistego zostanie uznane za bezprawne, jeżeli jest ono sprzeczne z szeroko rozumianym porządkiem prawnym, a więc z normami prawnymi lub regułami postępowania wynikającymi z zasad współżycia społecznego

Z przepisu art. 24 kc wynika domniemanie bezprawności, co w sposób korzystny dla pokrzywdzonego wpływa na rozłożenie ciężaru dowodu oraz ryzyka niewyjaśnienia okoliczności stanu faktycznego, od których bezprawność zależy. Z domniemania bezprawności pokrzywdzony korzysta więc zawsze wtedy, gdyby bez tego domniemania ochrona nie byłaby mu przyznana.

W przedmiotowej sprawie oczywiste jest, że śmierć R. C. – męża powódki M. C. (1) i H. C. - matki powodów M. K. (1) i M. C. (2) była w całości powiązana adekwatnym związkiem przyczynowym z bezprawnym działaniem kierowcy samochodu marki M. – G. K. (bezsporne), za którą ponosi zastępczą odpowiedzialność pozwany ubezpieczyciel.

Katalog dóbr osobistych, do którego odwołuje się art. 23 k.c., ma charakter otwarty. Przepis ten wymienia dobra osobiste człowieka pozostające pod ochroną prawa cywilnego w sposób przykładowy, uwzględniając te dobra, które w praktyce mogą być najczęściej przedmiotem naruszeń. Nie budzi jednak wątpliwości, że przedmiot ochrony oparty na podstawie art. 23 i 24 k.c. jest znacznie szerszy. Należy uznać, że ochronie podlegają wszelkie dobra osobiste rozumiane jako wartości niematerialne związane z istnieniem i funkcjonowaniem podmiotów prawa cywilnego, które w życiu społecznym uznaje się za doniosłe

i zasługujące z tego względu na ochronę. W judykaturze uznano, że do katalogu dóbr osobistych niewymienionych wprost w art. 23 k.c. należy np. pamięć

o osobie zmarłej, prawo do życia w pełnej rodzinie, prawo do intymności

i prywatności życia, prawo do planowania rodziny lub płé człowieka.

Nie ulega wątpliwości, że rodzina jako związek najbliższych osób, które łączy szczególna więź wynikająca najczęściej z pokrewieństwa i zawarcia małżeństwa, podlega ochronie prawa. Dotyczy to odpowiednio ochrony prawa do życia rodzinnego obejmującego istnienie różnego rodzaju więzi rodzinnych. Dobro rodziny jest nie tylko wartością powszechnie akceptowaną społecznie, ale także uznaną za dobro podlegające ochronie konstytucyjnej. Artykuł 71 Konstytucji stanowi, że Państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej ma obowiązek uwzględniania dobra rodziny. Dobro rodziny wymienia także art. 23 k.r.o., zaliczając obowiązek współdziałania dla dobra rodziny do podstawowych obowiązków małżonków. Wiéź rodzinna odgrywa doniosłą rolę, zapewniając członkom rodziny m.in. poczucie stabilności, wzajemne wsparcie obejmujące sferę materialną i niematerialną oraz gwarantuje wzajemną pomoc w wychowaniu dzieci i zapewnieniu im możliwości kształcenia. Należy zatem przyjąć, że prawo do życia rodzinnego i utrzymania tego rodzaju więzi stanowi dobro osobiste członków rodziny i podlega ochronie na podstawie art. 23 i 24 k.c (por. uzasadnienie Sądu Najwyższego w sprawie IV CSK 307/09).

Reasumując powyższe rozważania, należy wskazać, iż spowodowanie wypadku komunikacyjnego, w którym śmierć poniósł mąż M. C. (1) i matka M. K. (1) i M. C. (2), było bezprawnym naruszeniem ich dobra osobistego w postaci prawa do życia w pełnej rodzinie, prawa do utrzymania więzi rodzinnych.

W sprawie zostało wykazane, że sprawca wypadku, za którego odpowiedzialność ponosi pozwany, dopuścił się bezprawnego naruszenia dóbr osobistych powodów, Sąd był zatem uprawniony do przyznania im odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę.

Na podstawie art. 448 k.c. kompensowana jest krzywda, a więc szkoda niemajątkowa wywołana naruszeniem dobra osobistego, polegająca na psychicznych cierpieniach pokrzywdzonego. Ustalenie krzywdy – i jej rozmiaru - ma podstawowe znaczenie dla określenia odpowiedniej sumy, która miałaby stanowić jej pieniężną kompensatę. Przy oznaczeniu zakresu wyrządzonej krzywdy za konieczne uważa się uwzględnienie: rodzaju naruszonego dobra, zakresu (natężenie i czas trwania) naruszenia, trwałości skutków naruszenia i stopnia ich uciążliwości, a także stopnia winy sprawcy i jego zachowania po dokonaniu naruszenia (por. wyrok SN z 20 kwietnia 2006 r., IV CSK 99/05, LEX nr 198509; wyrok SN z 1 kwietnia 2004 r., II CK 131/03, LEX nr 327923; wyrok SN z 19 sierpnia 1980 r., IV CR 283/80, OSN 1981, nr 5, poz. 81; wyrok SN z 9 stycznia 1978 r., IV CR 510/77, OSN 1978, nr 11, poz. 210).

W judykaturze akcentuje się, że na rozmiar krzywdy związanej ze śmiercią osoby bliskiej mają przede wszystkim wpływ: dramatyzm doznań, poczucie osamotnienia i pustki, wstrząs psychiczny, wystąpienie zaburzeń będących skutkiem odejścia osoby bliskiej (nerwicy, depresji), stopień w jakim pokrzywdzony potrafił się znaleźć w nowej rzeczywistości (por. uzasadnienie wyroku SA w Lublinie z dnia 8.08.2012 r. I ACa 330/12).

W realiach niniejszej sprawy ustalono, iż po śmierci męża R. C., u powódki M. C. (1) rozpoznano zespół depresyjny, pojawiło się u powódki obniżenie nastroju i napędu, nadal utrzymuje się dość pesymistyczna ocena swojej sytuacji i perspektyw na przyszłość. Wystąpił zanik zdolności odczuwania radości (anhedonia), rozpamiętywanie swojej trudnej sytuacji życiowej, ograniczenie kontaktów międzyludzkich i zainteresowania nimi, wolno płynący lęk. Okres utrzymywania się tych objawów trwał od półtora roku do dwóch lat. W późniejszym okresie stan psychiczny powódki się stabilizował, jednak nadal występuje u niej dystymiczne obniżenie nastroju (co można porównać do niepełnej depresji), utrata zainteresowania kontaktami międzyludzkimi, introwertyczne zamknięcie się w sobie i niska samoocena. W następstwie śmierci męża, doszło u M. C. (1) do długotrwałego uszczerbku na zdrowiu w wysokości 10%, co należy jednoznacznie odróżnić od uszczerbku na zdrowiu powstałego w wyniku obrażeń jakich sama doznała w wypadku, a które zostały zrekomensowane przez pozwanego w toku postępowania likwidacyjnego. Najbardziej istotne z punktu widzenia doznanej przez powódkę M. C. (1) krzywdy jest to, że w chwili śmierci męża była bardzo młodą osobą, młodą mężatką, z licznymi planami na przyszłość. Plany te nie mają już szans realizacji. Pomimo upływu prawie 12 lat od wypadku, nie związała się już z żadnym mężczyzną, nie ma planów małżeńskich, ani macierzyńskich w przyszłości. Mieszka z byłym teściem, obcą

osobą, który na razie toleruje jej obecność w domu, ale bez gwarancji utrzymania takiego stanu rzeczy w sposób stały. Jej sytuacja życiowa i pozycja w rodzinie zmarłego męża uległa zasadniczej i nieodwracalnej zmianie, co pozbawia ją poczucia bezpieczeństwa i przynależności, a okoliczności te muszą znaleźć odpowiednie odzwierciedlenie w wysokości przyznanego M. C. (1) zadośćuczynienia.

Po śmierci matki H. C., u powódki M. K. (2) pojawiła się przewlekła reakcja depresyjna jako reakcja żałoby. Początkowo, po uzyskaniu informacji o tym fakcie, u powódki pojawiło się odrętwienie, oszołomienie, niedowierzanie, a reakcje te były szczególnie silne. Po okresie zaprzeczenia i silnego protestu, nastąpiła dezorganizacja jej zachowania przejawiająca się w trudnościach z codzienną aktywnością, a także w zaburzeniach snu, łaknienia, wzmożoną płaczliwością, rozdrażnieniem, trudnością w kontroli emocji. W wyniku śmierci matki w życiu powódki pojawiło się dużo negatywnych uczuć takich, jak żal, smutek, przygnębienie, rozpacz, poczucie straty. Przez kilka miesięcy miała trudności z realizowaniem się w życiu rodzinnym, towarzyskim. Na pewien czas zrezygnowała z kontaktów ze znajomymi, odczuwała brak radości z życia, nawet z kontaktów z dziećmi. Oprócz typowych dla reakcji żałoby objawów, pojawiły się również u powódki elementy zaburzeń konwersyjnych. Były to drżenia i drętwienia kończyn, uczucie duszenia, zaburzenia rytmu serca. Obecnie powódka już nie koncentruje się na przeżywaniu żałoby, mimo, że wspomnianie matki wywołuje wciąż jeszcze u niej smutek i tęsknotę. Doskonale realizuje się w roli żony i matki, a przykre doświadczenia zastąpiła radość i zadowolenie z kontaktów z biskimi.

Bezpośrednio po śmierci matki H. C., u powoda M. C. (2) pojawiła się przewlekła reakcja adaptacyjna jako reakcja żałoby po utraconym bardzo bliskim członku rodziny. Naturalną konsekwencją tego było występowanie uczuć takich jak żal, smutek, przygnębienie, poczucie straty, co spowodowało obniżenie jakości jego życia, ograniczenie go do przeżywania żałoby. Bezpośrednio po śmierci matki powód miewał kłopoty ze snem i apetytem, odizolował się od otoczenia, bardzo długo nie spotykał się z rówieśnikami, unikał kontaktu i rozmów z innymi członkami rodziny. Okres taki trwał u powoda około dwóch lat, potem powód stopniowo zaczął powracać do normalnego rytmu, ukończył szkołę, znalazł pracę, która go satysfakcjonuje, planuje założenie rodziny. Dodatkową niepożądaną konsekwencją nieradzenia sobie ze stresem po śmierci matki było nadużywanie przez powoda alkoholu, próbował on „zagłuszyć” ból po stracie pijąc alkohol, który powodował rozluźnienie, uspokojenie. Należy zaakcentować, że powód w chwili śmierci matki miał zaledwie 16 lat. Matka była dla niego, wobec nienajlepszych relacji z ojcem, jedynym rodzicem, w którym znajdował zrozumienie i oparcie. To matce zwierzał się ze swoich problemów, matka gwarantowała mu poczucie bezpieczeństwa. Wprawdzie obecnie okres żałoby powód ma już za sobą, to przeżycia doznane w czasie, kiedy jego psychika nie była jeszcze w pełni ukształtowana, mogą mieć istotny i negatywny wpływ na przyszłe jego relacje z ludźmi, a także relacje w rodzinie, którą zamierza w przyszłości założyć.

Mając na względzie przytoczone wyżej okoliczności, Sąd uznał, że krzywda powódki M. C. (1) ustalona w sprawie, w opisanym powyżej wymiarze, będzie zrekompensowana zadośćuczynieniem w wysokości 80.000,00zł, krzywda powódki M. K. (1) zadośćuczynieniem w wysokości 30.000,00zł, zaś krzywda powoda M. C. (2) zadośćuczynieniem w wysokości 50.000,00zł. Kwoty te, będące w ocenie Sądu, adekwatnymi do ustalonego w sprawie zakresu cierpień powodów, czasu ich trwania oraz oddziaływania na ich życie, przy uwzględnieniu nadal odczuwanych okresowo negatywnych emocji, chociaż z pozytywnymi rokowaniami na przyszłość, są właściwe dla zatarcia negatywnych emocji lub co najmniej złagodzenia odczucia krzywdy, przy jednoczesnym utrzymaniu wysokości zasądanego świadczenia w rozsądnych granicach, odpowiadających aktualnym warunkom i przeciętnej stopie życiowej społeczeństwa (por. wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 24 lutego 2012 roku, sygn. akt I ACa 84/12, LEX 1124827, tak też uchwała pełnego składu Izby Cywilnej SN z 08.12.1973 III CZP 37/73 OSNC 1974. p.145).

Odsetki ustawowe od zadośćuczynienia zasądanego na rzecz powódki M. C. (1), zgodnie z żądaniem pozwu, przyznane zostały od dnia 20 grudnia 2012 roku, zasądanego na rzecz powódki M. K. (1) od dnia 4 stycznia 2013 roku, a zasądanego na rzecz powoda M. C. (2) od dnia 8 stycznia 2013 roku do dnia zapłaty. Terminy rozpoczęcia biegu odsetek ustawowych, w realiach niniejszej sprawy są uzasadnione dyspozycją art. 817kc. Pokrywają się z datami wydania decyzji przez pozwanego o odmowie wypłaty powodom zadośćuczynienia za naruszenie ich dóbr osobistych. Decyzją z dnia 8 stycznia 2013 roku pozwany odmówił przyznania i wypłaty M. C. (2) zadośćuczynienia, decyzją z dnia 4 stycznia 2013 roku pozwany odmówił przyznania i wypłaty zadośćuczynienia M. K. (1), zaś decyzją z dnia 4 grudnia

2012 roku pozwany odmówił przyznania i wypłaty zadośćuczynienia powódce M. C. (1) (decyzje – dołączone akta szkody). Należy zatem uznać, że w tych datach wyjaśnienie przez pozwanego wszystkich okoliczności koniecznych do ustalenia swojej odpowiedzialności i wysokości świadczenia było możliwe, a zatem brak spełnienia świadczenia w tym dniu, skutkuje uznaniem, że spełnione zostały przesłanki z art. 481§ 1 k.c., dające podstawę do zasądzenia odsetek ustawowych za czas opóźnienia.

Dalej idące żądanie, jako niezasadne, podlega oddaleniu.

Rozstrzygnięcie o kosztach uzasadnia treść art. 100 kpc, zgodnie z którym w razie częściowego tylko uwzględnienia żądań koszty będą wzajemnie zniesione lub stosunkowo rozdzielone. Sąd może jednak włożyć na jedną ze stron obowiązek zwrotu wszystkich kosztów, jeżeli jej przeciwnik uległ tylko co do nieznacznej części swego żądania albo gdy określenie należnej mu sumy zależało od wzajemnego obrachunku lub oceny sądu. W odniesieniu do powodów M. C. (2) i M. C. (1) koszty zostały stosunkowo rozdzielone, o czym szerzej w dalszej części uzasadnienia. W odniesieniu natomiast do powódki M. K. (1), zastosowano zasadę rozliczenia kosztów przewidzianą w art. 100 zd. 2 k.p.c, nie obciążając powódki obowiązkiem zwrotu kosztów na rzecz strony pozwanej, skoro określenie należnej sumy zależało od oceny Sądu.

Powódka M. C. (1) utrzymała się z roszczeniem w 80%, powódka M. K. (1) w 30%, zaś powód M. C. (2) w 50%. Po stronie powodowej zachodzi współuczestnictwo formalne, a to oznacza, że każdy z powodów ma prawo do żądania zwrotu kosztów w wysokości odpowiadającej wysokości zgłoszonego przez niego indywidualnego żądania (w tym przypadku każdy z powodów żądał kwoty po 100 000 złotych). Po stronie pozwanej nie występuje współuczestnictwo w żadnej formie, stąd koszty poniesione przez pozwanego zostały do ich rozliczenia i w odniesieniu do każdego z powodów podzielone na 3 części, przy czym jako wartość przedmiotu sporu przyjęto łączną wartość wszystkich zgłoszonych przez powodów roszczeń.

Na koszty poniesione przez powoda M. C. (2) składa się wynagrodzenie zawodowego pełnomocnika w osobie adwokata w kwocie 3.600,00zł - ustalone na podstawie § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku (jedn. tekst: Dz.U. z 2013r., poz. 461) w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, kwota 100,00zł tytułem uiszczonych opłat sądowej od pozwu, opłata skarbową za pełnomocnictwo w kwocie 17,00 zł- ustalona na podstawie ustawy z dnia 16 listopada 2006 roku o opłacie skarbowej (Dz. U. z 2006 roku, Nr 225, poz. 1635 z późn. zm.) oraz kwota 400 zł uiszczona tytułem zaliczki na poczet opinii biegłego. W sumie koszty poniesione przez powoda M. C. (2) wynoszą 4 117,00zł.

Na koszty poniesione przez pozwanego w odniesieniu do powoda M. C. (2) składa się wynagrodzenie zawodowego pełnomocnika w osobie radcy prawnego w kwocie 2.400,00zł (7 200: 3) – ustalone na podstawie § 6 pkt 7 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 r. (jedn. tekst: Dz.U. z 2013r., poz. 490) w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu i opłata skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 5, 66 zł. (17,00 zł: 3). Razem 2 405,66 złotych.

W sumie koszty poniesione przez pozwanego i powoda wynoszą 6 522,66 zł.

Powód M. C. (2) wygrał sprawę w 50%, a zatem obciążają go koszty procesu w kwocie 3 261,33 zł (6 522,66 zł x 50%). W tej samej wysokości koszty procesu obciążają stronę pozwaną. Różnica podlegająca zasądzeniu na rzecz powoda M. C. (2) wynosi zatem 855,67 złotych (4 117 – 3261,33).

Na koszty poniesione przez powódkę M. C. (1) składa się wynagrodzenie zawodowego pełnomocnika w osobie adwokata w kwocie 3 600,00 zł. - ustalone na podstawie § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku (jedn. tekst: Dz.U. z 2013r., poz. 461) w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, kwota 1000,00zł tytułem uiszczonych opłat sądowej od pozwu, opłata skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17,00 zł- ustalona na podstawie ustawy z dnia

16 listopada 2006 roku o opłacie skarbowej (Dz. U. z 2006 roku, Nr 225, poz. 1635 z późn. zm.) oraz kwota 400.00zł (1.200,00zł:3) uiszczona tytułem zaliczki na poczet opinii biegłego. W sumie koszty poniesione przez powódkę M. C. (1) wynoszą 5 017,00zł.

Na koszty poniesione przez pozwanego w odniesieniu do powódki M. C. (1) składa się wynagrodzenie zawodowego pełnomocnika w osobie w osobie radcy prawnego w kwocie 2.400,00zł (7.200,00zł : 3) – ustalone na podstawie § 6 pkt 7 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 r. (jedn. tekst: Dz.U. z 2013r., poz. 490) w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu i opłata skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 5, 66 zł. (17,00 zł: 3). Razem 2 405,66 złotych.

W sumie koszty poniesione przez pozwanego i powódkę M. C. (1) wynoszą 7 422,66 zł.

Powódka M. C. (1) wygrała sprawę w 80%, przegrała w 20%. Powódkę obciążają koszty procesu w kwocie 1.484,53 zł (7422,66 zł x 20%), natomiast stronę pozwaną obciążają koszty procesu w kwocie 5.938,13zł (7 422,66 zł x 80%). Różnica podlegająca zasądzeniu na rzecz powódki M. C. (1) wynosi zatem 3 532,47 złotych (5 017zł. – 1 484,53 zł.).

Na koszty poniesione przez powódkę M. K. (1) składa się wynagrodzenie zawodowego pełnomocnika w osobie adwokata w kwocie 3 600 zł. - ustalone na podstawie § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku (jedn. tekst: Dz.U. z 2013r., poz. 461) w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, kwota 500,00zł tytułem uiszczonej opłaty sądowej od pozwu, opłata skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17,00 zł- ustalona na podstawie ustawy z dnia 16 listopada 2006 roku o opłacie skarbowej (Dz. U. z 2006 roku, Nr 225, poz. 1635 z późn. zm.) oraz kwota 400.00zł (1.200,00zł:3) uiszczona tytułem zaliczki na poczet opinii biegłego. W sumie koszty poniesione przez powódkę M. K. (1) wynoszą 4 517,00zł.

Na koszty poniesione przez pozwanego w odniesieniu do powódki M. K. (1) składa się wynagrodzenie zawodowego pełnomocnika w osobie w osobie radcy prawnego w kwocie 2.400,00zł (7.200,00zł : 3) – ustalone na podstawie § 6 pkt 7 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 r. (jedn. tekst: Dz.U. z 2013r., poz. 490) w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu i opłata skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 5, 66 zł. (17,00 zł: 3). Razem 2 405,66 złotych.

Koszty poniesione przez pozwanego i powódkę M. K. (1) wynoszą razem 6 922,66 zł.

Powódka M. K. (1) wygrała sprawę w 30%, przegrała w 70.%. Powódkę obciążają koszty procesu w kwocie 4. 845,86 zł (6 922,66 zł x 70%) natomiast stronę pozwaną obciążają koszty procesu w kwocie 2 076,80 zł. (6 922,66 zł x 30%). Powódka M. K. (1) obowiązana byłaby zatem zwrócić pozwanemu koszty w kwocie 328,86 złotych. Z przyczyn wyżej już podanych, Sąd nie obciążał powódki M. K. (1) obowiązkiem zwrotu kosztów na rzecz pozwanego.

W toku procesu część kosztów została pokryta tymczasowo ze środków Skarbu Państwa, w wysokości 13.400,00zł tytułem części opłaty sądowej od pozwu, której powodowie nie mieli obowiązku uiścić oraz 334,56zł tytułem wydatków na opinie biegłych, łącznie 13.734,56zł. W punkcie V wyroku, Sąd nakazał ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego

w Lublinie kwotę 6.400,00zł tytułem części nieuiszczonych przez powodów kosztów sądowych, zaś w punkcie VI wyroku, pozostałe koszty sądowe Sąd przejął na rachunek Skarbu Państwa, na zasadzie art. 113 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U.10.90.594 j.t.).

Z tych względów, orzeczono jak w wyroku.